

2. Deriy, Zh., Zosymenko, T., Shadura-Nykyropets, N. (2019). Implementation of sustainable development as a key principle of sectoral cooperation between Ukraine and the EU. Problems and Prospects of Economics and Management, 4(20), 9-18.

3. Shkurenko, O. (2021). Integration of Sustainable Development and Business Development as a Dominant Basis of the Circular Economy Model: Theoretical Aspect. The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, 13, 152-165.

4. Dovgal O., Novikov O., Bilichenko O., Kozachenko L., Stamat V. (2022). Implementation of the Concept of Circular Economy as an Integral Component of Sustainable Development of the Region: Problems and Prospects. Review of Economics and Finance, 2022, 20, 1051-1059. DOI 10.55365/1923.x2022.20.117.

Abstract. The expediency of implementing a renewable economy model in Ukraine is justified, which, taking into account cost savings and the creation of new jobs, will have a significant environmental and economic effect. It has been proven that the renewable economy is a set of business models, the purpose of which is to minimize resources for the production of goods and services, use the processing of the final product of production, and obtain additional profit based on the residual value of materials. The prospects of implementing the principles of renewable economy in the Black Sea region are highlighted.

Keywords: renewable economy, business model, natural resources, rational use.

УДК 620:952:338:439:02

ВИРОБНИЦТВО ТА ЕКСПОРТ БІОПАЛИВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Родін В. С., канд. екон. наук
e-mail: rodin_vladislav@ukr.net

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Анотація. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку вітчизняного виробництва біопалива, враховуючи необхідність забезпечення енергетичної, продовольчої, екологічної безпеки держави та попереджено вплив його негативних наслідків в Україні на основі аналізу досвіду світових лідерів.

Ключові слова: біопаливо, державна продовольча безпека, екологічна безпека, виробництво, експорт, сільське господарство.

Продовольча безпека є найнеобхіднішою складовою державної політики.

Від рівня життя населення та якості його харчування залежить сталість розвитку держави в цілому. Однак диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію та матеріально-сировинні ресурси, особливо на нафтопродукти, суттєво ускладнює положення вітчизняних сільгоспвиробників. Україна на 90-95% залежить від зовнішніх поставок нафти і на 75% природного газу [1]. Висока залежність від світових нафтотрейдерів позбавляє українських аграріїв гарантій виробництва та збуту власної продукції. Цей фактор в свою чергу збільшує ризики масового завезення більш дешевого імпорту продуктів харчування.

У багатьох регіонах світу аграрний сектор дотується державою. Наприклад, у США дотації аграріям становлять близько 20 млрд дол. на рік. З 2014 р. уряд країни запровадив систему страхування ризиків. На запуск цієї програми, а також на підтримку ініціатив у сфері досліджень, торгівлі й відновлюваної енергетики для сільського господарства було затверджене виділення 950 млрд. дол. протягом 10 років після його прийняття. У Франції щорічна сума державної допомоги на підтримку аграріїв становить 7 млрд євро. Уряд Канади щорічно витрачає на підтримку сільгоспвиробництва близько 6-8 млрд дол. [7].

З ряду об'єктивних причин, пов'язаних з довготривалими кризовими явищами в Україні, вітчизняний агровиробник не може розраховувати на суттєву державну фінансову підтримку на рівні країн із потужною економікою. Він зосереджений на максимальній прибутковості своєї діяльності, що призводить до орієнтації на вирощування касових культур. Їх виробництво за рахунок високої долі експорту та ціни дає можливість успішного функціонування господарств незалежно від державних дотацій. Так, у 2019-2021 роках частка України у світовому експорті сільськогосподарської продукції становила: майже 10% пшениці, 15% ячменю, 15% кукурудзи, 50% соняшникової олії, тощо [6].

На жаль, в нашій державі експорт продукції агровиробництва зберігає стабільну тенденцію до сировинної орієнтації. Наприклад, декілька років поспіль Україна була основним постачальником кукурудзи до Великобританії для виробництва біоетанолу, якого з вітчизняної сировини тільки у 2018 р. було вироблено 99,8 млн літрів. Експорт насіння ріпаку з України в цілому досягає 83-97% обсягів його виробництва [7]. Однак, лише сировинна орієнтація експорту не зможе забезпечити енергетичну та продовольчу безпеку держави. Це позбавить країну власного розвитку передових технологій та додасть її у майбутньому до числа світових аутсайдерів. Як справедливо відмічав академік І.І. Лукінов: «виходу з даної ситуації може допомогти поступовий перехід від експорту сировини до виробництва і експорту більш дорогих наукомістких товарів кінцевого споживання» [1]. Одним з товарів кінцевого споживання є біопаливо.

Важливим фактором, що стимулюють необхідність переходу до власного виробництва біопалива, також є екологічна безпека держави. Наша країна має найвищий інтегральний показник антропогенних навантажень на природне середовище серед європейських країн. По оцінкам зарубіжних експертів, щорічні втрати України від неефективного і економічно незваженого природокористування є забруднення оточуючого середовища, що становить від 15% до 20% її національного доходу і мабуть найбільшим у світі [1].

Згідно з докладом Міжурядової групи експертів з питань змін клімату (IPCC) – паливо з біомаси буде відігравати все більш важливе значення у скороченні шкідливих викидів. За даними доповіді «Глобальні перспективи відновлювальних джерел енергії: Енергетична трансформація 2050» Міжнародної агенції по відновлювальним джерелам енергії (IRENA) [9], членом якої Україна стала 24 лютого 2018 року відповідно до Указу Президента України

від 10 травня 2016 року № 200/2016 – для задоволення світових енергетичних потреб необхідно більш ніж удвічі збільшити використання біопалива [5].

З метою заохочення капітальних вкладень в дану переробну галузь Верховною Радою було ухвалено Закон України № 2384-IX від 31.05.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання виробництв спирту етилового денатурованого» [4]. У законі визначаються нові умови державної податкової політики не тільки відносно виробництва спирту етилового, а й біоетанолу. Наприклад у змінах до ряду підпунктів статті 230 Податкового кодексу України, даний законодавчий акт доповнюється словами «у тому числі біоетанолу». Введення цієї понятійної категорії надає можливості подальших позитивних зрушень у напрямку організації та збільшення потужностей власного вітчизняного виробництва біопалива. Нововведення дозволяють підвищити рівень ефективності даної підгалузі та, не лише активніше виробляти технічні та харчові спирти, а й біоетанол. В цьому законі надаються інструменти податкового механізму, які спрямовані на стимулювання господарської діяльності саме у сфері з переробки сільськогосподарської сировини у паливо.

Таким чином, висока залежність від зовнішніх поставок паливно-мастильних матеріалів позбавляє вітчизняних аграріїв гарантій виробництва та збуту власної продукції на внутрішньому та світовому ринках, що призводить до високого рівня імпортозалежності економіки України. Налагодження власного високотехнологічного виробництва біопалива та його експорту, є одним із важливих інструментів забезпечення продовольчої безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Лукинов И.И. Эволюция экономических систем / И.И. Лукинов. – М.: Экономика, 2002. – 567 с.
2. Економіко-організаційні засади виробництва біопалива як напрям оптимального вирішення енергетичних та продовольчих проблем в Україні. / [Шпичак О.М., Стасіневич С.А., Куць Т.В.] за ред. академіка НААН України О.М. Шпичака – К.: Нічлава, 2011. – 410 с.
3. Гументик М.Я. Ефективність виробництва біоетанолу на основі альтернативних, енергетичних культур. Теорія і практика ринків. Ринок біопалива. 2007. № 1. С. 101-102.
4. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання виробництв спирту етилового денатурованого»: Закон України № 2384-IX від 31.05.2022 / Верховна Рада України. zakon.rada.gov.ua.
5. Указ Президента України від 10 травня 2016 року № 200/2016 «Питання приєднання України до Статуту Міжнародної агенції по відновлювальним джерелам енергії (IRENA)». URL: <https://www.president.gov.ua>.
6. Центр досліджень продовольства землекористування (KSE Агроцентр) / www.kse.ua.
7. Pro-Consulting. URL: <https://www.pro-consulting.ua>.
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org>.
9. Global Energy Transformation: A Roadmap to 2050 (2019 Edition). URL: <https://www.irena.org>.

Abstract. Prospective directions for the development of domestic biofuel production are justified, taking into account the need to ensure energy, food, and environmental security of the state.

A number of negative political and socio-economic factors that inhibit the development of this industry have been identified based on the analysis of the experience of world leaders.

Keywords: biofuel, state food security, ecological security, manufacturing, export, agriculture.

УДК 631.6, 621.3

ІННОВАЦІЙНІ ЕНЕРГОЗАОЩАДЖУЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМАХ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Садовий О. С., канд. техн. наук, доцент,
e-mail: sadovuyos@mnaeu.edu.ua

Грубань В. А., канд. техн. наук, доцент
e-mail: hrubanva@mnaeu.edu.ua

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. Розглянуто сучасні тенденції використання інноваційних енергозаощаджуючих технологій в системах зрошувального землеробства на основі відновлювальних джерел енергії. Наведено приклади модернізації зрошувальних машин кругової дії. Визначено подальший напрям інтеграції енергозберігаючих систем в електромеханічну систему іригаційних машин.

Ключові слова: продовольча безпека, врожайність, зрошення, енергозберігаючі системи.

За даними ФАО, агроресурсний потенціал України дозволяє прогодувати 450-500 млн осіб, проте сьогодні його можливості використовуються лише на третину. Це зумовлено низкою факторів, пов'язаних насамперед із кліматичними змінами. Починаючи з 1991 року площа ризикованої зони землеробства в Україні збільшилася на 7%. Водночас площа з надмірним та достатнім атмосферним зволоженням зменшилася на 10% і займає лише 7,6 млн га ріллі [1-3]. Таким чином, постійного зрошення потребує 77% площі ріллі України. Згідно із прогнозами, подальші зміни клімату погіршуватимуть умови природного вологозабезпечення. Внаслідок цього роль зрошення у виробництві сільськогосподарської продукції лише зростатиме та сприятиме стрімкому відновленню України у післявоєнний час [3].

Виклад основного матеріалу досліджень. Сталий розвиток зрошувального землеробства в умовах післявоєнного відновлення можливий лише за умови розробки нових комплексних універсальних енерго- та ресурсозберігаючих систем та комплексів. Розробка інноваційних технологій для кругових дощувальних машин, на основі застосування сонячної електростанції, автоматизованої системи визначення вологості ґрунту на різних ділянках поля, норм поливу, системи внесення добрив, засобів захисту рослин, стимуляторів росту та хіммеліорантів разом з поливною водою та застосування модернізованого резервного джерела живлення.